THÁI BÌNH

Nơi hội tụ các loại hình diễn xướng dân gian đặc sắc

Xưa và nay, khi nhắc tới Thái Bình, nhiều người thường nghĩ đến miền quê vẫn từng được tôn vinh là miền quê "sáng rối tối chèo". Ngoài hai đặc sản chèo và rối nước thì đồng đất Thái Bình còn là nơi hội tụ các loại hình diễn xướng dân gian mang đậm sắc thái văn hóa của vùng châu thổ Bắc Bộ cùng những nét riêng của người Thái Bình.

Nhà thờ tổ chèo làng Khuốc là nơi nghệ nhân của làng truyền dạy nghệ thuật cho thế hệ trẻ.

Ảnh tư liệu

Chèo vốn là một loại hình diễn xướng dân gian khá phổ biến ở các địa phương thuộc châu thổ Bắc Bộ, nhưng một vùng đồng bằng sông nước như ở Thái Bình thì nghệ thuật chèo dường như là phổ cập. Từ xa xưa đến nay, cư dân Thái Bình vẫn hằng tự tin là bao giờ Thái Bình hết lúa thì mới mất chèo. Cũng từ một vùng đồng bằng sông nước lại lắm ao, hồ nên Thái Bình đã được coi là "đất chèo" và là "quê hương múa rối nước".

Cùng với chèo và rối nước còn có thể kể đến nhiều loại hình dân ca, dân vũ từng phổ biến ở nhiều làng quê của Thái Bình, nhất là ở vùng ven sông, ven biển như: hò chèo thuyền đánh cá, với các hình thức hò đơn, hò kép, thuở trước thường phổ biến ở các làng thuộc vùng ven biển huyện Thái Thụy; hát đò đưa, với các lối hát đò đưa bỏ lửng, hát đò đưa đường trường; hát đúm, hát ví, với các lối hát vặt, hát đám, hát tiễn chào, từng phổ biến ở các làng xã nay thuộc các huyện Vũ Thư, Đông Hưng, Thái Thụy; hát ru, với nhiều thể cách khác nhau, từng phổ biến ở khắp các nẻo đồng quê...

Có khá nhiều làn điệu dân ca mang sắc thái của cư dân lao động trên sông nước đã ảnh hưởng sâu đậm về cả ca từ và nhịp điệu vào lối hát chèo, hát văn, hát ca trù, góp phần làm nên những nét riêng của các loại hình dân ca, dân vũ ở Thái Bình. Chính vì vậy mà đến nay, tuy các hình thức hò chèo thuyền đánh cá, hát đò đưa trên sông nước, hát đúm, hát ví... còn rất hiếm gặp với dân đi thuyền nhưng lại thường vẫn được nghe trong các bài chèo, hoặc trong các bài hát văn, hát ca trù lời cổ thường gặp ở Thái Bình.

Ngoài nghệ thuật chèo mang tính phổ biến, phổ cập ở Thái Bình thì sự phân bố các loại hình diễn xướng dân gian ở từng địa phương trong tỉnh lại có những sắc thái khác nhau. Nhìn về đại thể thì có thể nhận xét là các làng xã thuộc phía Bắc tỉnh thường có các hình thức diễn xướng dân gian đậm đặc hơn, phong phú hơn so với vùng đất phía Nam. Điều này có thể lý giải từ quá trình hình thành đất đai và cư dân sớm, muộn khác nhau. Về cơ bản thì các làng xã ở Thái Bình được hình thành muộn dần từ Tây Bắc xuống Đông Nam, gần như song song với bờ biển hiện tại. Dường như các sắc thái văn hóa, văn nghệ dân gian thường mang dấu ấn vùng miền của từng phủ, huyện xưa. Từ sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945, các làng xã, phủ, huyện đã nhiều lần bị chia ra nhập lại và sắc thái diễn xướng dân gian mang tính đặc trưng từng vùng miền cũng nhạt nhòa dần.

Hưng Hà là vùng đất phía Bắc tỉnh vốn vẫn được xem là một trong những vùng đất có bề dày văn hiến vào bậc nhất. Diện mạo văn hiến của Hưng Hà có thể nhận thấy từ những làng nghề, làng khoa bảng, làng có nhiều người làm quan to trong triều, ngoài trấn qua các thời kỳ lịch sử. Những làng như thế thường nổi trội về diễn xướng dân gian. Trong truyền thống, Hưng Hà từng được biết đến với những làng chèo, làng ca trù, hát văn và các hình thức hát dân ca như hát ru, hát đúm. Tác phẩm "Tiên Hưng phủ chí" của Phạm Nguyên Hợp viết năm Mậu Thìn (1928) xác định ca hát là một nghề ở phủ Tiên Hưng và đã kê biên những thôn làng có phường hát: "Huyện Duyên Hà có xã Vĩnh Truyền, xã Hiến Nạp, xã Tuy Lai, xã Cổ Trai, xã Trần Xá, xã Đôn Nông, xã Hậu Tái, xã Thanh Cách, xã Đồng Tu, trang Ngọc, xã Đình Ngọ. Huyện Hưng Nhân có xã Phương La, xã Hà Nguyên, xã Nham Lang, xã Thanh Nga, xã Thọ Khê, xã Bùi Xá, xã Phúc Hải, xã Hòa Chiếu, xã Quan Hà".

Quỳnh Phụ vốn là hai huyện Quỳnh Côi và Phụ Dực sáp nhập lại. Huyện Phụ Dực (cũ) vào thời Lý - Trần có tên Phụ Phượng từng được dân gian trong vùng châu thổ sông Hồng lưu truyền rộng rãi qua câu ca: "Đào Động, Lộng Khê, Tô Đê, A Sào, Phụ Phượng tứ cố cảnh". Trong "tứ cố cảnh" này thì Đào Động là làng có nghề hát chầu văn truyền đời, Lộng Khê là chủ nhân của tục múa bát dật, Tô Đê, A Sào vốn có nhiều trò diễn xướng dân gian trong hội làng. Nhiều làng ở Quỳnh Phụ nổi tiếng với tục múa kéo chữ như Phụng Công, La Vân, Tài Giá, A Sào... Làng Vọng Lỗ với tục múa bệt độc đáo được cả vùng sùng tín. Nghệ thuật tuồng ở An Vũ cũng từng nổi danh trong những thập niên đầu thế kỷ XX.

Nếu như Thái Bình có hai đặc sản nổi tiếng là chèo và rối nước thì huyện Đông Hưng là nơi có nhiều làng chèo nổi tiếng, trong đó có chèo Khuốc và Đông Hưng cũng là huyện duy nhất của Thái Bình có nghề múa rối nước. Các thế hệ cư dân ở nhiều làng cổ thuộc huyện Tiên Hưng (cũ) vẫn từng tự hào về hội làng mình có các trò vui "diều sáo, pháo đất, trò nhời". Cho đến nay, tục thi pháo đất vẫn được duy trì ở một số làng, tục thi diều sáo và thi hát trò nhời dường như đã bị mai một hẳn. Ở huyện Đông Quan (cũ) đến nay còn duy trì được khá nhiều tục múa trong hội làng như múa rồng, múa phượng, độc đáo nhất là làng Thượng Liệt truyền đời sở hữu tục múa giáo cờ giáo quạt trong lễ thức hội làng.

Thái Thụy là huyện ven biển, thuở trước là một vùng dân ca đặc sắc của cư dân sông nước với các lối hát ví, hát đối, hò chèo thuyền. Cùng là đồng đất ven biển nhưng hội làng trong huyện Thái Ninh (cũ) thường có nhiều tục đua tài, giải trí mang tính thượng võ như vật đô, vật cầu, còn huyện Thụy Anh (cũ) lại nổi tiếng với những làng chèo cùng tục hát văn ở hội đền Thuận Nghĩa, đền Hệ và đặc biệt hơn cả là tục múa ông Đùng bà Đà ở hội đền Quang Lang mang đậm sắc thái tín ngưỡng từ thuở sơ khai nguyên thủy.

Huyện Vũ Thư vốn là một miền quê phát đạt về văn chương khoa bảng, đồng thời cũng là nơi có những hội làng từng có sức cuốn hút khách trẩy hội tứ xứ tìm về. Hội chùa Keo là một hội làng lớn, có nhiều trò chơi trò diễn dân gian, trò đua tài thi khéo vào bậc nhất ở khu vực châu thổ sông Hồng. Ngoài các trò chơi, trò đua tài thi khéo mang đậm sắc thái cư dân nông nghiệp vùng châu thổ sông Hồng thì trong sự lệ của hội chùa Keo còn có các trò diễn mô phỏng sự tích của thiền sư Không Lộ, được duy trì trong đám rước và múa ếch vồ, múa chèo chải cạn... Vũ Thư cũng là quê hương của nhiều làng chèo, trong đó có chèo Sáo Đền với những gánh chèo từng đi hành nghề nhiều nơi trong và ngoài tỉnh. Đến những hội làng ở Vũ Thư, khách trẩy hội không chỉ được "tắm chèo" mà còn được hóa thân vào nhiều trò diễn xướng dân gian khác.

Trong truyền thống, Kiến Xương là vùng đất có nhiều hội làng lớn, trong đó hội đền Đồng Xâm có tục chầu cử cuốn hút nhiều ca nương, kép đàn của các giáo phường ca trù từ nhiều vùng miền về hát chầu Thánh và tế tổ nghề. Hội đình Lại Trì từng đi vào câu ca: "Nhất vui là hội Lại Trì/ Tối thì xem hát, sáng thì xem bơi". Hội đền Mộ Đạo ở ven sông Hồng là một trong những trung tâm hầu bóng hát văn của phủ Kiến Xương thuở trước. Các làng chèo trong tổng Đường Thâm, giáo phường ca trù Dương Liễu... từng đã sản sinh ra các thế hệ nghệ nhân thành danh ở nhiều thời đại.

Tiền Hải là huyện mới được thành lập từ năm 1828. So với các huyện khác của Thái Bình thì Tiền Hải dường như ít có các loại hình diễn xướng dân gian được coi là thương hiệu của mỗi làng. Khi làng vào đám thì thường có các trò thi tài mang tính thượng võ như đua chải, đi kheo, vật võ, ngoài ra cũng có hát, diễn chèo mang tính "cây nhà lá vườn". Các làng ven biển Tiền Hải thường có tục hát chầu văn ở các đền thờ Mẫu hoặc thờ Đức Thánh Trần. Một số làng trong huyện trước đây cũng có hát ca trù nhưng đến nay không duy trì được.

Thành phố Thái Bình là nơi đặt tỉnh lỵ từ khi thành lập tỉnh. Sau hơn 130 năm, ngày càng được mở rộng thêm nhưng dường như các loại hình diễn xướng dân gian mang dấu ấn riêng của thành phố không thật sự tiêu biểu.

Trong tiến trình xây dựng và phát triển sự nghiệp văn hóa ở Thái Bình đang đòi hỏi cần có những bước đi, cách làm thích hợp để bảo tồn những giá trị đích thực của các loại hình diễn xướng dân gian mà các thế hệ cha ông ta đã tạo dựng.

NGUYỄN THANH

(Vũ Quý, Kiến Xương)

THÀNH PHỐ

Chỉnh trang tuyến phố nội đô

Nhà thầu đẩy nhanh thi công vỉa hè tuyến đường Trần Hưng Đạo, phấn đấu hoàn thành trước ngày 30/6/2024.

Nhằm đáp ứng nhu cầu phát triển kinh tế - xã hội, thành phố Thái Bình đầu tư cải tạo, chỉnh trang vỉa hè đường Trần Hưng Đạo (đoạn từ đường Kỳ Đồng đến phố Lý Thường Kiệt) và đường Kỳ Đồng (đoạn từ đường Quang Trung đến phố Trần Hưng Đạo).

Đường Trần Hưng Đạo (đoạn từ đường Kỳ Đồng đến phố Lý Thường Kiệt) và đường Kỳ Đồng (đoạn từ đường Quang Trung đến phố Trần Hưng Đạo) có chiều dài hơn 3km đã được đầu tư xây dựng từ lâu. Thời gian qua, thành phố đã quan tâm dành nguồn ngân sách đầu tư sửa chữa, nâng cấp mặt đường. Tuy nhiên, hạng mục vỉa hè và bó vỉa chưa được đầu tư nâng cấp cải tạo nên kết cấu vỉa hè không đồng bộ với tuyến đường. Do đó, việc cải tạo, nâng cấp, chỉnh trang vỉa hè là cần thiết để tạo thuận lợi cho việc đi lại của nhân dân, tạo sự đồng bộ cho tuyến đường thành phố và góp phần cải tạo môi trường sống của nhân dân trong khu vực, tăng cường mỹ quan đô thị. Theo thiết kế dự án, phần mặt đường toàn tuyến sẽ được thảm lớp bê tông nhựa dày 5cm. Phần vỉa hè mới sẽ được lát gạch bê tông bóng sần, đoạn từ phố Hoàng Diệu đến cổng phụ trụ sở UBND tỉnh lát đá tự nhiên. Một số cây xanh bị nghiêng đổ, còi cọc không phát triển, cây xanh không đúng chủng loại cây xanh đô thị được thay thế, trồng lại. Hệ thống thoát nước dọc tuyến được bố trí dưới vỉa hè hai bên đường. Tổng nguồn vốn đầu tư dự án trên 36 tỷ đồng từ nguồn ngân sách thành phố, tỉnh và xã hội hóa. Những ngày này, người dân nơi tuyến đường đi qua rất phấn khởi và mong muốn tuyến đường sớm được hoàn thành để việc đi lại, sinh hoạt được thuận lợi. Ông Phạm Hữu Lâm, phường Trần Hưng Đạo cho biết: Gia đình tôi ở và kinh doanh trên tuyến đường này, vỉa hè đã xuống cấp nên khi UBND thành phố có chủ trương sửa chữa, nâng cấp, chúng tôi rất ủng hộ. Trong quá trình thi công nếu có vướng mắc cần di chuyển, sửa chữa gì người dân sẽ nghiêm túc thực hiện. Mong dự án sớm hoàn thành, tạo điều kiện cho chúng tôi kinh doanh. Còn theo ông Nguyễn Thiện Công, phường Trần Hưng Đạo: Ngay sau khi được tuyên truyền về đề án cải tạo vỉa hè kết hợp hạ ngầm đường dây điện, cáp thông tin tại một số tuyến phố trên địa bàn có huy động xã hội hóa một phần vốn đầu tư, trong đó có tuyến đường Trần Hưng Đạo, chúng tôi rất đồng tình và sẵn sàng đóng góp theo mức quy định. Trước đây, mỗi lần mưa to là ngập, việc khắc phục rất khó khăn. Vì vậy, khi cải tạo, nâng cấp xong thì tình trạng ngập úng sẽ được khắc phục, diện mạo đô thị cũng khang trang hơn. Chỉ mong tuyến đường được thi công nhanh, làm đến đâu gọn đến đấy để thuận lợi cho các hộ kinh doanh, buôn bán.

Việc cải tạo, chỉnh trang các tuyến vỉa hè trong khu vực trung tâm thành phố nhằm nâng cao hạ tầng kỹ thuật, cấp thoát nước, chỉnh trang cảnh quan đô thị để nâng cao đời sống người dân và hoàn thiện diện mạo đô thị. Do các tuyến hạ tầng nằm tại khu trung tâm, các tuyến hạ ngầm ảnh hưởng rất nhiều các tuyến hạ tầng cấp điện, cấp nước và hệ thống viễn thông, đấu nối đến các nhà dân để cung cấp điện, nước sinh hoạt cho người dân. Vì vậy, ngay sau khi tuyến đường được triển khai thi công, chính quyền địa phương và thành phố đã thường xuyên xuống công trình kiểm tra, nắm bắt tâm tư, nguyện vọng của người dân nơi tuyến đường đi qua. Ông Nguyễn Anh Tuấn, Phó Chủ tịch UBND thành phố Thái Bình cho biết: Quan điểm của thành phố, chỉ đạo chủ đầu tư, đơn vị thi công phải đề cao chất lượng công trình lên hàng đầu với hiệu quả đầu tư lâu dài, bền vững, mỹ quan, xử lý những tồn tại, bất cập trước đây về vệ sinh môi trường, cấp thoát nước. Trong quá trình thi công, chủ đầu tư, nhà thầu phải chủ động phối hợp với chính quyền địa phương thông báo kịp thời để người dân chủ động trong sinh hoạt, kinh doanh, tránh làm ảnh hưởng, xáo trộn đời sống người dân. Chính quyền thành phố cũng rất mong người dân chia sẻ, đồng hành, hỗ trợ cùng chủ đầu tư, tạo điều kiện về mặt bằng, thời gian, bố trí người ở nhà cùng đơn vị thi công đấu nối các hạ tầng điện, nước. Cùng với đó, chủ đầu tư cần chủ động phối hợp với các đơn vị sử dụng chung hạ tầng ngầm như cấp điện nước, viễn thông cùng vào cuộc kịp thời đấu nối, khôi phục trở lại, cấp điện, cấp nước cho người dân trong thời gian ngắn nhất có thể. Công ty Cổ phần Môi trường và Công trình đô thị Thái Bình chủ động thu dọn sạch sẽ, hoàn trả đường phố, tránh tình trạng khi có công trình thi công thì đường phố bụi, đất vương vãi ra đường gây ô nhiễm.

Theo kế hoạch, dự án cải tạo, chỉnh trang vỉa hè đường Trần Hưng Đạo (đoạn từ đường Kỳ Đồng đến phố Lý Thường Kiệt) và đường Kỳ Đồng (đoạn từ đường Quang Trung đến phố Trần Hưng Đạo) sẽ hoàn thành trước ngày 30/6/2024, đúng dịp kỷ niệm 70 năm giải phóng thị xã, 20 năm thành lập thành phố Thái Bình, góp phần tạo diện mạo đô thị thành phố sáng, xanh, sạch, đẹp.

MINH NGUYỆT - TRẦN TUẤN

Lợi ích thiết thực từ chương trình "Hóa đơn may mắn"

Được triển khai thực hiện từ quý II/2022, đến nay chương trình "Hóa đơn may mắn" (HĐMM) được ngành thuế tích cực triển khai thực hiện nhằm giúp người tiêu dùng thấy được lợi ích thiết thực từ chương trình, từ đó tạo lập thói quen mua bán hàng hóa phải có hóa đơn, chứng từ hợp pháp.

Năm 2000, hộ kinh doanh Bùi Thị Lan mở cơ sở kinh doanh tạp hóa Ngọc Lan tại tổ 3, phường Lê Hồng Phong (thành phố Thái Bình). Để bảo đảm xuất xứ hàng hóa, tất cả các mặt hàng được nhập về cửa hàng đều được hộ kinh doanh Bùi Thị Lan lấy hóa đơn đầy đủ. Cùng với đó, hộ kinh doanh Bùi Thị Lan cũng đưa vào sử dụng hóa đơn điện tử từ tháng 7/2022, đồng thời áp dụng hóa đơn điện tử khởi tạo từ máy tính tiền ngay khi cơ quan thuế triển khai trên địa bàn nhằm mang lại lợi ích cho cả người nộp thuế và cơ quan thuế. Anh Lê Huy Ngọc, đại diện hộ kinh doanh Bùi Thị Lan phấn khởi cho biết: Tôi rất bất ngờ khi 3 lần được cơ quan thuế thông báo trúng thưởng chương trình HĐMM. Tôi thấy đây là chương trình đặc biệt có ý nghĩa bởi thông qua chương trình vừa tạo được thói quen lấy hóa đơn đầu vào khi nhập hàng hóa để chứng minh được nguồn gốc hàng hóa với các cơ quan chức năng vừa có cơ hội trúng thưởng của chương trình. Và qua đây, cửa hàng cũng tích cực hơn nữa trong công tác tuyên truyền để khách hàng biết và lấy hóa đơn khi mua hàng hóa tại cửa hàng.

Là cá nhân trúng thưởng kỳ 4/2023 của chương trình HĐMM với 1 giải ba và 1 giải khuyến khích, chị Phạm Thị Mơ, thôn Tống Thổ Bắc, xã Đông Mỹ (thành phố Thái Bình) tâm sự: Khi được cơ quan thuế thông báo trúng thưởng, tôi rất phấn khởi. Thông qua chương trình, tôi càng thấy được lợi ích của thói quen lấy hóa đơn khi mua hàng hóa và sau này khi mua bất kể loại hàng hóa nào tôi cũng sẽ đều lấy hóa đơn. Việc này không chỉ giúp tôi có thể tham gia chương trình mà còn bảo vệ được quyền lợi chính đáng của bản thân cũng như ràng buộc trách nhiệm của bên bán và bên mua trong trường hợp cần bảo đảm quyền lợi khi xảy ra khiếu nại, tranh chấp.

Ông Hà Nhật Quang, Phó Cục trưởng Cục Thuế tỉnh cho biết: Để triển khai chương trình HĐMM, Cục Thuế tỉnh đã tham mưu UBND tỉnh ban hành quyết định thành lập Hội đồng giám sát; đồng thời, thành lập Ban chỉ đạo, Tổ triển khai chương trình HĐMM. Công tác tuyên truyền cũng được Cục Thuế tỉnh chú trọng thực hiện với nhiều hình thức như: tuyên truyền trên các phương tiện thông tin đại chúng, qua bản tin Thông báo nội bộ của Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy, trang thông tin điện tử của Cục Thuế tỉnh, gửi email cho người nộp thuế, qua hội nghị phổ biến chính sách, pháp luật thuế và đối thoại doanh nghiệp... Quá trình quay thưởng luôn có sự giám sát chặt chẽ của Hội đồng giám sát; chi tiết, thể lệ chương trình, danh sách trúng giải cũng được Cục Thuế tỉnh công bố công khai trên trang thông tin điện tử của Cục Thuế tỉnh, trên các phương tiện truyền thông đại chúng và được gửi đến từng cá nhân trúng thưởng. Có một thực trạng hiện nay đó là rất ít cá nhân có nhu cầu lấy hóa đơn khi mua bán hàng hóa, dịch vụ. Tuy nhiên, thời gian qua, nhờ sự tuyên truyền và phổ biến của ngành thuế về chương trình HĐMM đã tạo hiệu ứng tích cực trong việc khuyến khích người mua có thói quen lấy hóa đơn khi mua hàng hóa, dịch vụ, biết đến cũng như sử dụng hóa đơn điện tử có mã của cơ quan thuế. Chính vì thế, sau gần 2 năm triển khai thực hiện, đến nay chương trình HĐMM đã thu hút đông đảo doanh nghiệp, hộ kinh doanh, người dân trên địa bàn tỉnh tích cực hưởng ứng. Theo số liệu từ Cục Thuế tỉnh, so với kỳ quay thưởng đầu tiên gồm hai quý II và quý III/2022, số hóa đơn hợp lệ để quay thưởng ngẫu nhiên của quý II/2022 chỉ có hơn 17.000 hóa đơn thì đến kỳ quay thưởng quý IV/2023, số hóa đơn hợp lệ đã tăng lên gần 29.000 hóa đơn. Với 7 lần quay thưởng kể từ quý II/2022, chương trình HĐMM đã có 147 giải thưởng với tổng giá trị 210 triệu đồng, trong đó có 7 giải nhất, 21 giải nhì, 35 giải ba và 84 giải khuyến khích. Đến ngày 27/2/2024, Cục Thuế tỉnh đã tiến hành trả thưởng cho 64 giải đủ điều kiện trả thưởng với trị giá gần 120 triệu đồng.

Với hiệu quả tích cực của chương trình HĐMM, thời gian tới, Cục Thuế tỉnh tăng cường phối hợp với các sở, ban, ngành liên quan, địa phương triển khai thực hiện tốt chương trình HĐMM trên địa bàn tỉnh đúng theo quy định của Bộ Tài chính, Tổng cục Thuế; tăng cường tuyên truyền về chương trình HĐMM trên các phương tiện thông tin đại chúng để người dân hiểu và tích cực tham gia...

Hộ kinh doanh Bùi Thị Lan, tổ 3, phường Lê Hồng Phong (thành phố Thái Bình) có 3 lần trúng thưởng chương trình.

MINH HƯƠNG